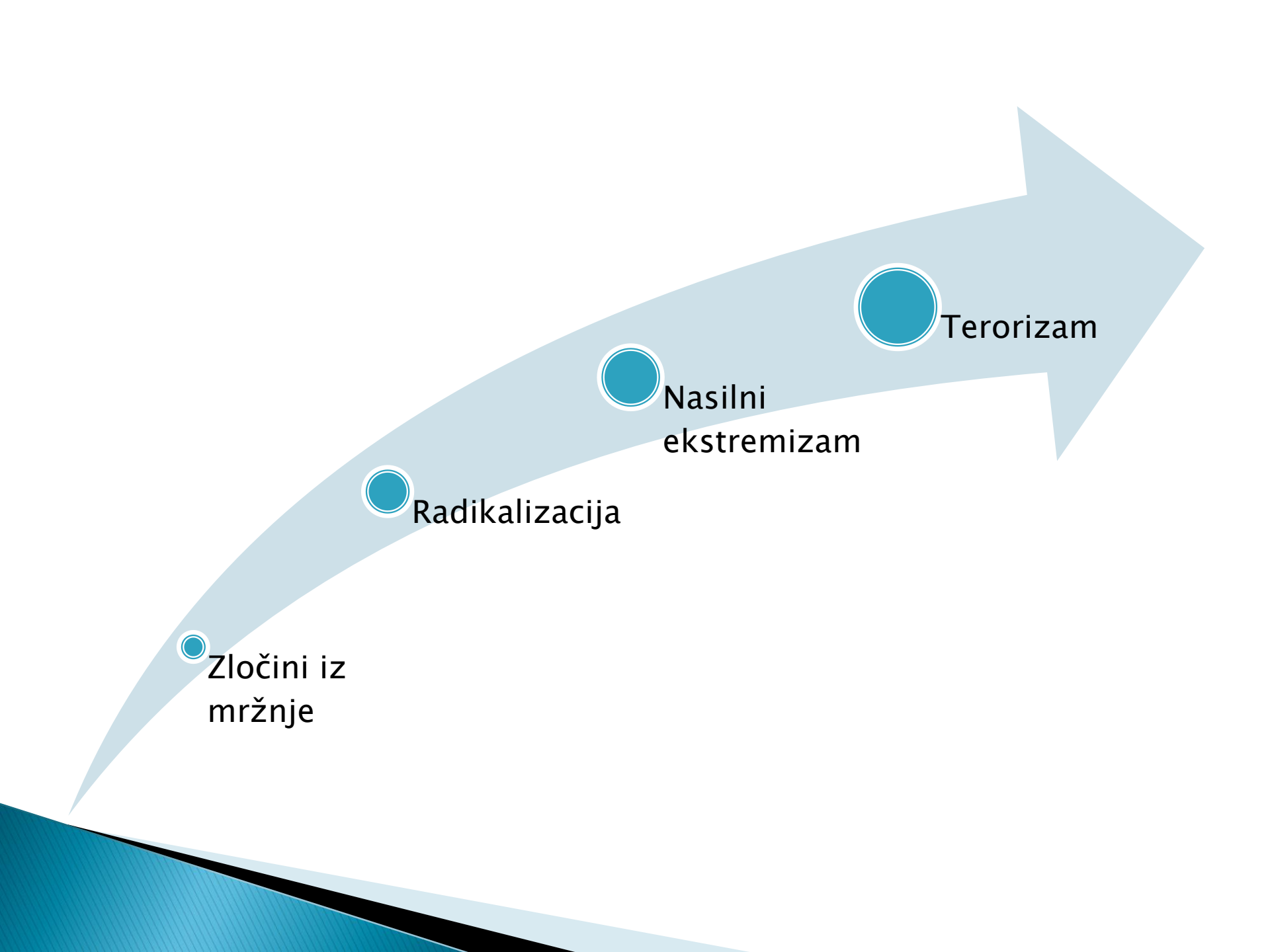

Metodika istraživanja terorizma I

Prof. Dr. Marija Lučić-Ćatić
Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije,
Univerzitet u Sarajevu

Zločini iz
mržnje

Radikalizacija

Nasilni
ekstremizam

Terorizam

Što su zločini iz mržnje?

- ▶ Svako kazneno djelo u kojem je objekt napada izabran na osnovu njegove stvarne ili percipirane pripadnosti, povezanosti, podrške ili članstva u grupi koja je zasnovana na njihovom stvarnom ili percipiranom rasnom, nacionalnom ili etničkom podrijetlu, jeziku, boji kože, religiji, spolu, starosnoj dobi, mentalnoj ili fizičkoj onesposobljenosti, seksualnoj orijentaciji ili nekom drugom sličnom statusu se ima smatrati kaznenim djelom počinjenim iz mržnje.
- ▶ *OSCE/ODIHR, Challenges and Responese to Hate-Motivated Incidents in the OSCE Region for the period January - June 2006 (Warsaw: OSCE/ODIHR, 2006)*

Zločini iz mržnje

- ▶ Incidenti počinjeni iz predrasude kao motiva;
- ▶ Prekršaji počinjeni iz predrasude kao motiva;
- ▶ Kaznena djela počinjena iz predrasude kao motiva;
  - zasebno kazneno djelo izazivanja mržnje, razdora i netrpeljivosti;
  - mržnja je propisana kao kvalifikatorna okolnost za čitav niz kvalificiranih oblika kaznenih djela;
  - mržnja je propisana kao otežavajuća okolnost pri odmjeravanju kazne za sva ostala kaznena djela kod kojih zakon već ne propisuje teže kažnjavanje za kvalificirani oblik kaznenog djela.

Kaznena djela počinjena iz mržnje

Kazneno djelo počinjeno iz mržnje je kazneno djelo koje je motivirano netrpeljivošću prema određenim skupinama u društvu.

Dva kriterija

Da bi se kazneno djelo okvalificiralo kao kazneno djelo počinjeno iz mržnje, moraju biti ispunjena dva kriterija:

1. djelo mora biti propisano kao kazneno djelo u kaznenom zakonu i
2. kazneno djelo mora biti motivirano predrasudom

Kazneno
djelo

Predrasuda
kao
motiv

Radikalizam – radikalizacija

- ▶ *Lat.* (radix – korijen) temeljitost, korjenitost, pristajanje uz radikalne mjere.
- ▶ „pojam je koji označava korjenitost, beskompromisnost te dosljednost u zastupanju nekog mišljenja, djelovanja, teorije ili ideologije. Može se koristiti i kao opredjeljenje za provedbu određene politike do krajnjih granica. Srodan je ekstremizmu i predstavlja političko djelovanje koje ide do samog korijena stvari, bez kompromisa i taktiziranja. Također, maksimalistički program u zastupanju nekog shvaćanja ili djelovanja.“
- ▶ „pojavu kad ljudi prigrle mišljenja, stajališta i zamisli koje mogu dovesti do čina terorizma.“
- ▶ Teroristička radikalizacija

Nasilni ekstremizam

„sklonost za krajnje nadzore i mjere (osobito u politici)“

“ohrabrivanje, prepuštanje, opravdavanje ili podržavanje činjenja nasilnih djela radi postizanja političkih, ideoloških, vjerskih društvenih ili ekonomskih ciljeva.“

Terorizam

- ▶ Terorizam je smišljena uporaba nezakonitog nasilja ili prijetnje nezakonitim nasiljem radi usađivanja straha, s namjerom prisiljavanja ili zastrašivanja vlasti ili društva kako bi se postigli ciljevi koji su općenito politički, vjerski ili ideološki.
- ▶ Bez namjere da se definiše terorizam, zajedničke karakteristike često uključuju:
  - Opasnost (po život, tijelo ili imovinu);
  - Pokušaj namjernog potkopavanja demokratske vlasti, naročito pokušaj uticaja na kreatore politika i zakona;
  - Neselektivan pristup metama s ciljem izazivanja straha i terora među stanovništvom.

- ▶ Prema tome, Vijeće sigurnosti UN-a, svojom rezolucijom 1566 (2004) upotrebljava tri kumulativna kriterija za kvalifikaciju terorizma:
- ▶ (i) namjera;
- ▶ (ii) svrha;
- ▶ (iii) specifično ponašanje, koje se sastoji od slijedećeg:
  - Kaznena djela, uključujući i kaznena djela protiv civilnog stanovništva, počinjena sa namjerom ubijanja ili nanošenja teške tjelesne ozljede, ili uzimanje talaca;
  - Bez obzira da li je motivirano razlozima političke, filozofske, ideološke, rasne, etničke ili neke druge slične prirode sa ciljem izazivanja straha u široj društvenoj zajednici, grupi pojedinaca ili određenih pojedinaca, zastrašujući stanovništvo ili vršeći pritisak na organe vlasti ili međunarodne organizacije da provede ili da se suzdrži od provedbe bilo kakvih radnji;
  - Koja čine kaznena djela koja su predmet, i koja su utvrđena međunarodnim konvencijama i protokolima koji se odnose na terorizam.

KZ RH – Članak 97

Tko s ciljem ozbiljnog zastrašivanja pučanstva, ili prisiljavanja države ili međunarodne organizacije da što učini ili ne učini, ili ozbiljnog narušavanja ili uništavanja temeljnih ustavnih, političkih, gospodarskih ili društvenih struktura države ili međunarodne organizacije, počini jedno od sljedećih djela koje može ozbiljno naštetiti državi ili međunarodnoj organizaciji:

1. napade na život osobe koji mogu prouzročiti smrt,
  2. napade na tijelo drugoga,
  3. otmicu ili uzimanje talaca,
  4. uništenje državnih ili javnih objekata, prometnog sustava, infrastrukture uključujući i informacijske sustave, nepokretne platforme na epikontinentalnom pojasu, javnog mjesta ili privatne imovine koje može ugroziti živote ljudi ili prouzročiti znatnu gospodarsku štetu,
  5. otmicu zrakoplova, broda ili drugih sredstava javnog prijevoza ili prijevoza robe,
  6. izrada, posjedovanje, pribavljanje, prijevoz, opskrba ili uporaba oružja, eksploziva, nuklearnog, biološkog ili kemijskog oružja, kao i istraživanje i razvoj nuklearnog, biološkog ili kemijskog oružja,
  7. ispuštanje opasnih tvari ili prouzročenje požara, eksplozija ili poplava, čime se ugrožava život ljudi,
  8. ometanje ili obustava opskrbe vodom, električnom energijom ili drugim osnovnim prirodnim resursom, čime se ugrožava život ljudi, ili
  9. posjeduje ili koristi radioaktivne tvari ili izrađuje, posjeduje ili koristi uređaj za aktiviranje, raspršivanje ili emitiranje radioaktivnog materijala ili ionizirajućeg zračenja, koristi ili ošteti nuklearni objekt tako da dođe do ispuštanja ili opasnosti od ispuštanja radioaktivnog materijala, ili upotrebom sile ili prijetnje zahtijeva radioaktivni materijal, uređaj za aktiviranje, raspršivanje ili emitiranje radioaktivnog materijala ili nuklearni objekt,
- kaznit će se kaznom zatvora od tri do petnaest godina.

KZ RH – Članak 97

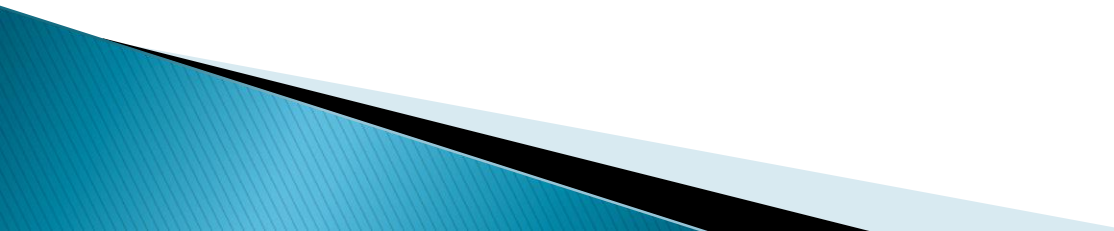
(2) Tko prijeti počinjenjem kaznenog djela iz stavka 1. ovoga članka, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

(3) Ako su kaznenim djelom iz stavka 1. ovoga članka prouzročena velika razaranja ili je prouzročena smrt jedne ili više osoba, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje pet godina.

(4) Ako počinitelj prigodom počinjenja kaznenog djela iz stavka 1. ovoga članka s namjerom usmrti jednu ili više osoba, kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.

Narodne novine br. 125 07.11.2011 Kazneni zakon: Članak 97.

Domaći terorizam

- ▶ Domaći terorizam je vrsta terorizma u kojem su mesto počinjenja, cilj ali i sam počinitelji iz iste zemlje.
  - ▶ Domaći terorizam ima direktne posledice za samu zemlju u kojoj je počinje, njene institucije, građane, imovinu i politiku.
-

Terorizam vuka samotnjaka (Lone wolf terrorism)

- ▶ Sociolog Ramón Spaaij definira teroristički akt „vuka samotnjaka“ kao teroristički čin počinjen od strane jedne osobe koja "djeluje sama po sebi bez naloga ili čak veza sa bilo kojom organizacijom".
- ▶ Osnovne karakteristike:
  - Teroristički akt je organizovala samo jedna ili najviše nekoliko osoba koji nisu u svezi sa organiziranom grupom;
  - Pojedinaac je spreman da upotrebi smrtonosno nasilje da bi postigao svoj cilj;
  - Njihov primarni cilj je ideološki, politički ili religiozni;
  - Pojedinaac je spreman da prihvati da može doći do kolateralne štete;
  - Pojedinaac ne namjerava da izvrši samoubistvo, osim ako situacija to zahteva;
  - Spreman da izvrši pojedinačna ubistva o kako bi prezentirao svoju poruku.

Zločini iz mržnje *vs.* Domaći terorizam

- ▶ Anti Defamation League – web site o ekstremizmu
  - „U korjenu ekstremizma su radikalne ideologije, radikalna vjerska uvjerenja koja gomilaju gnjev i frustraciju što može voditi nasilnim djelima u rasponu od zločina iz mržnje do terorizma.“
- ▶ The Hate Crime and Extremism Investigative Team
- ▶ Directgov.uk. – web site – Counter terrorism
- ▶ Danska – radikalizacija

Zločini iz mržnje *vs.* Domaći terorizam

- ▶ Teorija „kontinuumu političkog sredstva“
  - ▶ Teorija „stavovnog kontinuumu“

Teorija „kontinuumu političkog sredstva“

Terorista	Počinitelj zločina iz mržnje
Bori se za politički cilj (često desno orijentiran)	✓
Motiviran je ideološkim ili vjerskim uvjerenjem	✓
Fokusiran na grupe	✓
Opsjednut svrhom	
Treniran i motiviran za misiju	
U napadu	✓

Teorija „stavovnog kontinuuma“

- ▶ Danska
- ▶ „Radikalizam je djelovanje suprotno otvorenom i demokratskom društvu koje uključuje prijetnje, vrijeđanje i nasilje spram grupa izabраниh temeljem njihovih zaštićenih karakteristika.“
- ▶ „nasilni terorizam nije definiran vrstom i okrutnošću korištenog nasilja već motivom – temeljem zaštićenih karakteristika kako je to definirano u sferi ZM.“
- ▶ Neovisno o vrsti djela, okrutnosti, obujmu, profilu počinitelja i sl. obje pojave su različiti vidovi nasilnog ekstremizma.

Zločini iz mržnje kao prediktori terorizma

- ▶ Deloughery, King i Asal „Close Cousin or Distant Relatives? The relationship Between Terrorism and HC“
- ▶ Zaključci:
  - Zločini iz mržnje nisu prethodnici terorizma;
  - Zločini iz mržnje su često „odgovor“ na terorizam;
  - Veza ZM i T jača u vidu povećanja ZM spram pripadnika manjinskih grupa nakon terorističkog napada koji nije desničarski usmjeren/orjentiran.

- ▶ Portland
- ▶ Orlando